

HALKEVLERİ DERGİLERİ

Halkevinin adı	Derginin adı	Kaç günde bir çıktığı
Adana	Görüşler	Aylık
Afyon	Taşpınar	»
Amasya	Yeşilirmak	»
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Bafra	Altın Yaprak	Aylık
Balıkesir	Kaynak	»
Bursa	Uludağ	Üç ayda bir
Burdur	Ölker	Aylık
Artvin	Çoruh	İki ayda bir
Denizli	İnanç	Aylık
Diyarbakır	Karacadağ	»
Elaziz	Altan	»
Eminönü	Yeni Türk	»
Eminönü	Halk bilgisi Haberleri	İki ayda bir
Kayseri	Erciyeş	Aylık
Eskişehir	Halkevi	»
Gireson	Aksu	»
Isparta	Ön	»
İzmir	Fikirler	15 günde bir
Kars	Doğuş	Aylık
Konya	Konya	»
Manisa	Gediz	»
Mersin	İçel	»
Merzifon	Taşan	»
Milas	Yeni Milas	»
Muğla	Muğla	»
Niğde	Akpınar	»
Niksar	Ölker	»
Trabzon	İnan	»
Samsun	19 Mayıs	»
Sinop	Dıranaz	»
Sivas	Orta yayla	»
Yozgat	Bozok	15 günde bir
Zonguldak	Kara Elmas	3 Ayda bir

İYESİ
T. F. SILAY

KAYNAK
BALIKESİR HALKEVİ

Yayın Direktörü
ABDİ
Agabey Oğlu

SAYI: 79

19 . 8 . 1939

YIL: 7

“ Kırk asırlık Türk yurdu yine
Türkün oldu.”

Yirmi bir senelik bir ayrılıktan sonra Türkün öz yurdu Hatay, temmuzun 23 ünde Ana yurda filen ilhak olundu ve biz Türkler için bu hadise büyük bir sevinç ve kıvanç kaynağı oldu, bu mutlu gün Hatayda ve yurdun her tarafında coşkun bir heyecanla kutlandı.

Bundan 16 sene evvel 24 temmuzda Lozanda, Türk yurdu- na siyasî istiklâlini kazandıran Millî Şefimiz İsmet İnönü, bu sene 23 temmuzda da Hatayı anayurda kavuşturdu.

Türk milleti, Hatayı cebir ve kahr ile değil, sulh ve dostlukla kazandı. 16 sene evvel barıştığı- mız devletlerle bu gün dost ol- duk. Türkiye Cumhuriyeti, ya- bancı devletlere kendini saydır- masını bilen ve kendine güvenen kuvvetli bir devlet ve bu kuv- veti o, her şeyden evvel kahra- man ordusundan alır. Yurdu için ölmeği göze alan bir milletin ya- şamak hakkıdır. Türk milleti, yurdu için her fedakârlığı yap- mağa hazırdır. Bunu çok iyi bi- len Atatürk, milletine güvenerek vaktile Hatay için «Kırk asırlık Türk yurdu esir kalamaz!» de- mişti: Onun en büyük emeli bu

güzel Türk yurdunu bir an ev- vel ana yurda bağlamaktı hasta- lığında bile onu düşündü. Hatay Atatürk için sızlayan bir kalb olmuştur. Hasta hasta hududa koştur kahraman erlerine son de- fa geçit resmi yaptırdı. O gün- llerde bütün Türk milletinin kal- bi, Atatürk'ün göksünde Hatay için çarpıyordu. Ebedî şefimiz her emelinde olduğu gibi bunda da muvaffak oldu. Sağlığında Hataya istiklâlini kazandırdı. O, milletin ne vaad etti ise yaptı. İşte aynı ülküyü taşıyan istiklâl ve inkılâb arkadaşı Millî Şefimiz İsmet İnönü de şimdi onun son arzusunu yerine getirmiş bulu- nuyor. Artık Hatay da Türk bay- rağı dalgalanıyor. Hatayın bu mesud günlerinde sevinçten ya- şaran gözlerimiz, büyük Atamı- zın hayaline dalub giriyor, sız- layan kalblerimiz, ne olurdu o bu gün sağ olsaydı? Diyor onun gür sesini duyar gibi oluyoruz.

— «Kırk asırlık Türk yurdu esir kalamaz!»

— Esir kalmadı sevgili Ata- mız, Aziz ruhun müsterih ve şâd olsun.

- KAYNAK -

HATAY İÇİN

REFET ONURLU

Güzel Hatay,

Yirmi yıl önce ana vatandan ayrı düşen kardeş Hatay, bugün çoktanberi sabırsızlıkla, heyecanla beklediğimiz senin anavatana iltihakını bütün varlığımızla tesit ediyoruz, seni, sen kardeşimizi uzun hasretlerden sonra, ana-na kavuştuğundan dolayı candan tebrik ediyoruz.

1918 felâketinde esir düşen sen, o zamandanberi ananın dizleri dibinde bir yetim gibi iç çekerek boynu büyük durdun. Ananın dizlerine sarılmadın, o seni kucaklamadı, senelerce derdini kimseye dökmeden sabretti, dizleri dibinde senin sağlığına ve birgün sana kavuşacağına imanle teselli buldu.

Hep beraber hasret çektik, ayrılık göz yaşları akıttık, mu kadderata boyun eğdik.

Son yıllarda ana vatandan; « kırk asırlık Türk yurdu esir kalamaz » diye bir ses yükseldi. Bu ses ufukları dolaştı, gök kubbenin altında akisler yaptı. Yedi iklim bu mukaddes, bu vakur sesi işitti. Bu ses hakkın sesi idi. Bu ses, hakkın elçisi büyük Atamızın sesi idi.

Seni bizden çalanlar, seni öksüz yapanlar, hakkına zulmedenler şaşırdılar, donup kaldılar, boyun eğdiler, hakkı tanıdılar.

Akdeniz'in güzel kızıl Türk yurdunun ayrılmaz parçası. Sen anavatana kavuşmakle Türklük âlemi büyük günlerden birini

daha yaşıyor. Yılmaz Türk azmine, sarsılmaz Türk iradesine ölmez Türk kahramanlarına, kaybolmaz Türk hakkına bütün cihan bir defa daha şahit oldu.

Masumiyetin timsali, dünün bedbaht, bugünün mesut vatan parçası, sen anavatana kavuşmakla yalnız Türklük âlemi değil, bütün bir beşeriyet, bütün bir insanlık ideali memnun. Zira dünya üzerinde hak, adalet, insanlık mefhumlarının zayıfladığı kuvvet ve cebrin ilk ve son kaynağı olduğu bir zamanda ana vatanın uzun yıllardanberi hasretini çektiği sana kavuşması hakkın yeni bir zaferdir.

Şarkta, Akdeniz kıyılarında Türk yurdunda gün gibi doğan bu zafer, bugün bedbin insanlık idealine büyük bir teselli membaı oldu.

Şimdi Türklük ve insanlık artık zulme galebesinden memnun ve mağrur.

« İnsanlık idealinin âsık ve mümtaz siması », Şarkın büyük kahramanı Ebedî Şef Atatürkün ruhu ebediyet makamında seviyor.

Onun sadık ideal arkadaşı Millî Şef İnönü sonsuz gayretlerinin bu mesut neticesi, bu büyük mükâfatı önünde milletler başbaşa alevleniyor.

Türklük ve insanlık bu iki Türk kahramanına hayran, onlara borçlu. Bayramınız, bayramımız kutlu olsun aziz kardeş.

BİRGİVİ

Yazan: Pr. Mehmet Ali AYNİ

(Geçenki Yazının Devamı)

Meselâ dört direkli hanenin iki direği olmadıkça nice kaim olur denürse cevap budur ki icami ümmet, kitap ve sünnetten bir sened ve delil olmadıkça vucuda gelememiştir. Kıyas dahi kitap ve sünnetten bir hükme nazar edüp ol hükmü şeyi ahârde bulmakla ana nazir eylemişlerdir. Pes zahir oldu ki bu ikisinin aslı yine kitap ve sünnettir. Ve onlarla amel eyleyüp zahiri şeriatı ki bu ikiden sudureder muhkem tuta. Bu kelimadan zahir oldu ki fi zamanına bazı sofi geçinenlerin şeri şerife muhalif bîdiat işleri ve ulema menî eylediklerinde ulemayı zahir katında haram ise de ehli batın yanında helaldir. Ve ulema kitabullahtan hükmederler. Biz ise sahihi şeriat Muhammed (A. S.) dan ve eğer nefsimize andan kanaat hasıl olmazsa bizzat Rab-bülizzettin müşkülümüz sorup istifta ederiz demeleri ve biz halvetle ve şeyhimizin himmetile Allahu taala vasil olup bize camii ulum keşf olur. Kitap mütaleasına ve üstaddan okumağa hacet kalmaz. Ve kişi hakka vasil olmaz ilmi zahiri terketmeyince, ve eğer biz batıl üzere olsak bize nur görmek ve embiyyayı izamı görmek müyesser olmazdı. Ve bizden bir mekir ve haram sudur etse Haktaala bizi rüyada agâh eder. Biz helâl ve haramı

anıyla biliriz. Ve ulemai zahir haramdır, bîdattir işiniz dedikleri vaki olsa tanrı taala bize rüyada bildirirdi, demeleri bilcümle bu tür ruhhat mühlidlik ve dalalettir. Ulemamız buyurmuşlarki ilham, ahkâmı şeriatı bildirmeye sebep değildir; Rüya dahi böyledir, Ba husus ol rüya ve ilham kitaba ve sünnete muhalif ola

İmdi sakın cahil şeylerin şath ve tammatı yani batın ilminden dem çaldığı turrühatı seni mağrur etmesin. Bunlar ulemayı şeriatın yolundan ve mezkûr meşayihî tarîkîn kavlin den taşra çıktıklarından sonra müfsid, mudil olurlar. Vay onlara ve onlara tabi olanlara ve onların halî güzeldir diyenlere, onlar tarîkı hakkın kuttadırlar..)

İlmin akşamı faslından bazı fıkralar.

İlmi öğrenmek efdaldır:

İmamı azam katında nafîle hacdan ve gazadan tahsili ilim efdaldır. Ve efdaliyyete delil âyatı kerimedir.

Birincisi (ve alleme Âdemet esmâe külleha) âyeti kerimesidir (1) ki neticesi hazreti Âdem camii melâikenin üzrine ilmi sebebi ile tafdil olunuk ona hürmet ve izzet için secde ile emir olunmalıdır. İkinci ayet (Ve men

(1) 2 nci surede 31 nci ayet

yü'tel hikmete fekad utiye hayren kesiren (2 inci surede 269 uncu ayet) manası ola kimseyeki ilim ve hikmet verildi, tahkik ona çok hayır vermiştir ki vasıftan birundur, başka âyet:

(Ve kul rabbi zidni ilma (20 inci surede 114) âyeti kerimesidir ki Allahutaalâ hazretleri habibine talimi duada bir gayri şeyin ziyadeliğini talep ile buyurmayıp illa ilmin ziyadeliğini ifade etmesi delâlet eder ki istenecek ilimden efdal şey yoktur.

«Rabbi zidni amelden» gelemdi talimi dua Nassi katıdır onun fazlına zidni ilma

Biri dahi «Hel yestevillezine ya'lemune vellezine lâ ya'lemon 39 uncu surede 9 cu âyet» âyetidir.

Yani bu istifhamı inkârı manası demek olur ki ilim ehli olanlar ile olmıyanlar beraber olur mu? Yani olmaz, mabeyinlerinde farkı azim vardır. Nitekim Adnî nazm edüp demiş:

Zümrei würdenihadı cühelâ âlim ile Hiç müsavi olamı dedi kelâmında hüda?

Âlimin abid üzerine fazlı ayın saır yıldızlar üzerine fazlı gibidir.

Birgivi bu bahiste incilin de su sözlerini iktibas etmiş:

«Ama incilde on yedinci suresinde demiştir ki vay ol kimseye ki ilmi işide ve talep eylemeyüp cahillerle birlikte cehennemde haşr oluna. İlmî talep eyleyüp öğreniriz. Zira ilim eğer sizi said etmezse şaki dahi etmez. Ve ilim sizin mertebenizi

yüce etmezse alçak dahi etmez. Ve eğer sizi gani etmezse fakir dahi etmez. Ve eğer size fayide vermezse zarar dahi vermez. Ve dimeyiniz ki korkarız bileyiz ve amel etmez. Lâkin deyiniz ümidir ki bileyiz ve eyleyiz. Ve ilim sahibine şefa'at eder ve Rabbinize lâayık olan budur ki ilim sahibini rüsvay etmeye ve kıyâmet gününde Allahu taala hazretleri diye ey ulema zümresi. Rabbinize zannınız ne idi? ideler zannınız bu idi ki biz mağfiret edesin ve rahmet kılasın Allahu taala buyuraki tahkik yarlıgadam Ben size ilim ve hikmeti emanet koduğum size şerri mürad ettiğimden değildi, belki size hayır mürad ettimdi. Varın salik kullarımla rahmetimle cennete girin. İncilin sözü bitti»

(Ali, R. A.) nakleder ki ilim maldan yedi veçhile efdaldır. Biri budur ki ilim enbiya mirasıdır. Mal ise Fıraunlar mirasıdır. İkinci ilim bezletmekle artar mal ise tükenir. Üçüncü mal bekçiye muhtaç.

İlim ise sahibini hifzeder. Dördüncüsü kişi öldükten sonra malı ele kalır. İlim ise sahibine kabre girer. Beşincisi mal müminlere ve kâfirlere hasıl olur. Ama ilim yalnız müminlere muhsustur. Altıncısı alime muhtaçlardır, din emrinde. Ama mal sahibine muhtaç değildir. Yedinci ilim sahibine kuvvet verir tâ Siratı geçmede, mal ise geçmede mani olur.

Birgivi merhum ilmin faziletini daha bir çok misaller ve hikâyelerle yazdıktan sonra za-

manının şeyhlerine ve Sofilerine tekrar şöyle çatıyor (imdiey salik tahsil ilimde cid ve cehd eyle, zamanımızda olan mutasavvıfa cehalesine kulak tutma. Zira onlar derler ki ilmi zahir hicabdır. Ve ol keşifle hasıl olur, kesbe hacet değil. Bu kelam kizib ve dalal ve halkı idlaldır. Zira ilim farzdır. Ve ilim, kitap ve sünnetten hasıl olur. Eshabı kiram bu ümmetin efdal ve hayır. Hısı iken icthad eylediler. Kitap ve sünnetten delil tuttular. Birişin deme di ki bu helal ve bu haram olduğu bana ilham ve keşfolundu.

Bu sofî geçinenler derlerse biz şu mertebe keşfe yetişüp bir makama vasil olduk ki sahabe ona vasil olmamışlar. Tahkik bunlar ehli bidat olup ehli sünnetten hariçlerdir. Ve eğer bunlardan birine sual eylesen ahlâkı mezmumeden mesela riya nedir? Kıbr ve ucüd nedir? Ve bunların ilacı nedir? Veya ahlâkı hamideden mesela tevekkül, sabır ve şükür ve rıza bilmek yahut bunların tariki tahsilinden sorsan hayran ve sergerdan kalup haltı kelama bağlayup şaht ve tamat söyler, yani akle ve nakle uymaz, ipi sapı yok söze başlardı. Belki bazıları feraizi selattan ve ahdesten, taharetten sorsan mütehayyir olurdu Belki bazıları itikadını dahi tashih etmemiş. Ve zan eder ki Allahu taala gökte veya bir surettedir. Ve bazıları itikat eder ki Allah kabayih ve maasiyi murad etmez. Ve bazıları itikat eder ki kendi filini muciddir. Ve bunla-

rın ekseri tadili erkansız ve tevciidi kuransız namaz kılırlar. Bu kabahatları var iken yine vasilindeniz deyu dava ederler. Heyhat, heyhat belî vasıllardır. Ama şeytana ki anın vesvesesiyle amillerdir. Ve baid değildir, bazılarına riyazatle veya şeytanın göstermesiyle istidracen keşfi hissi vaki olmada, nitekim bazı ehli riyazat keşiflere ve kefereye vaki olur. Pes cahiller zan ederler ki ol keramet ve vela-yettir. Ne onunla mağrur olurlar Ama bunun miyarı Bayezid Bistamiden naklolunduğu üzere ki bir adamı hava üzerinde oturmuş görsen ana mağrur olma, ta hududu şeriatı ne yüzden gözettiğini görmeyince.

TEKVA

Birgivi kitabında ikinci babın üçüncü faslını tekvaya tahsis etmiştir. Bu faslında tekvanın fazileti hakkında Kuranda mevcut 64 ayetten başka peygamberimizin sözleri yazılmış ve bütün iyiliklerin tekvada toplanmış olduğu haber verilmiştir. Fakat tekvanın hakikati nedir? Onu da Birgivi şöyle tarif ediyor: «Tekvanın lügat manası bir şeyi saklamak iyice vikaye etmektir. Tekva insanın ahirette mazaratı olan şeylerden kendisini saklamasıdır. Tekvanın en aşağı mertebesi şirkten ve küfürden sakınmaktır. İnsan Allaha bir şerik olduğunu inanırsa ahirette ilelebet ateşte yanar. Tekvanın ikinci mertebesi büyük ve küçük günahlardan insanın kendisini korumasıdır. En yüksek derecesi ise insanın kal-

binj. sırrını haktan gayrisiyle meşgul eden şeylerden ve düşüncelerin hepsinden saklamasıdır. İşte hakiki tekva budur. Büyük günahlardan sakınmak elzem ve zaruridir. Fakat Birgivi küçük günahlardan da kaçınmak elzem olduğu gibi küçük günahlarda büyüklerin yapılmasına yol açmış olur.))

**

TEKVA NASIL ELDE EDİLEBİLİR?

Birgivin mülâhazasına göre tekvanın husulü ancak bütün münkerat ve menhiyattan sakınmakla ve bütün memur olduğu şeyleri yapmakla mümkündür.

**

MÜNKERAT NELERDİR?

Münkeratın bazıları vucudidir. Bunların bazıları insanın ya muayyen uzvuna mahsustur, ya değıldir. Bu aza sekizdir.

1 — Kalp, 2 — Kulak, 3 — Göz, 4 — Dil, 5 — El, 6 — Kârın, 7 — Ferc, 8 — Ayak.

İşte insan bu azasından her birin günahlardan iyice saklanmalıdır ki bu hal kendisine bir meleke olsun. İnsan kendisinde bu meleke hasıl almadıkça müttekiler arasına giremez.

**

KALBE MAHSUS MÜNKERAT NELERDİR?

Birgivi diyor ki, insanın bedeninde kalbi, hükmü nafiz ve emrine itaat olunan bir melik

gibidir. Diğer âza onun tebaası mesabesinde.

Onun için kalbin islahı her şeyden mühimdir.

Kalbin islahı ise ondan kötü huyları boşaltmak ve onu güzel temiz ahlâkla ile temizlemekle mümkündür.

**

HULK NEDİR?

İki kısım hulk: Memduh ve mezmum.

Hulk bir melekedir ki, ihtiyarî fiillerimiz reviiyet ve tefekkürsüz ondan sadır olur. Allah ya memduh veya mezmum olur.

**

HULK DE + İŞTİRMEK MÜMKÜNMÜDÜR?

Birgivin kanaatine göre insan hulkunu değiştirebilir. Şeriatın gelmesi, ukalânın ittifakı ve tecrübe ile hulkun değişebileceği sabittir diyor. Fakat bu istidat mizaçlara göre değişir.

**

HULKU MENŞEİ

Hulkun menşei olan nefsanî kuvvet üç kısımdır: Bunlar nutuk, gazap, ve şehvettir.

Nutuk: Bu kuvvet akıl dediğimiz idrak kuvvetidir. Bunun itidal derecesine hikmet denir ki, insan onun vasıtasile sevabı hatadan ayırır. Nutkun ifrat derecesine cerbeze, tefrit derecesine belâdet denilir.

Cerbeze insanı müteşabihat

(1) ve kader gibi anlaşılması mümkün olmayan meseleleri araştırmağa sevkeden idrak kuvvetidir. Belâlet ise insanın hayır ve şerri anlamakta ki aczidir. Gazep denilen kuvvet insanın kendisine hoş ve mülâyim gelmeyen şeyleri defeden hareketidir. Gazebin itidal derecesi şecaat, ifrat derecesi tehevür, tefrit derecesi korkaktır. Üçüncü kuvvet olan şehvete gelince: Bu insanın kendisine mülâyim olan şeyleri istemek ve aramak hususunda ki hareketleridir. Bunun itidal derecesi iffettir ki, nefsi kötü şeylerden ve menahiden men etmekten, yiyecek ve içecek şeylerde ve meşru olmak üzere cinsi münasebetlerde itidale riayet etmekten ibarettir.

Şehvetin ifratı fücür, tefriti ise humuttur. Fücür şeriatın ve aklın ticviz etmiyeceği derecede yemek, içmek, eğlenmek ve cinsî münasebetlerde bulunmaktadır. Humut, ölecek derecede az yemek, içmekten el çekmek ve neslin devamına mani olacak kadar kadınlardan uzaklaşmaktan ibarettir.

**

YENİ AHLÂK NASIL HASIL OLUR?

İyi ahlâk o üç kuvvetin ortaları olan hikmet, şecaat ve iffet

Müteşabihat: Kuranda Allahın arş üzerinde oturduğuna, güldüğüne, istihza ettiğine, eli olduğuna dair bazı ayetler vardır. Bunlara müteşabihat derler fakat onlara öyle cismânî mânâ verilmez.

fetten ibarettir. Bunları elde etmek için her işi akle ve nakle uydurmak lâzımdır. Fakat bunun için insanın evvelâ nefsinde ki hastalıkları teftiş ve temmül ile öğrenmesi ondan sonra onları münasip suretle tedavi etmesi icap eder.

**

İNSAN KENDİ AYIPLARINI NASIL ÖĞRENEBİLİR?

Birgivi diyor ki insan evvelâ sadık bir dost edinip ona kendi ayıplarını sormalıdır. Bundan başka, insan kendi ayıplarını düşmanlarından öğrenebilir. Zira kişinin düşmanı daima onun ayıplarını arar ve onları ortalığa yayar. Bundan sonra o hastalıkların ve ayıpların sebeplerini temyiz etmeli ve ona göre tedaviye başlamalıdır.

**

HASTALIĞA ZİDDİLE İLÂÇ

Birgivi nefsanî hastalıkları onların zıddile tedavi etmek lâzım geldiğini söylüyor. Cismanî hastalıklar dahi öyle tedavi ediliyormuş. Meselâ kibirden kurtulmak için tevazudan aşağı mertebe olan tezellül ve temellükü insan nefsinde bir derece âdet eylemeli. Bu sayede insan nihayet kibirden vaz geçip tevazu derecesine çıkabilir.

**

TÂNİF ve TEVBİH

Ondan sonra insan kendi nefsinin muttasıl olduğu ayıplardan

dolayı şiddetle azarlamalı ve utandırmalıdır.

Bu sayede insan mezmum huylarından ve kötü adetlerinden yavaş yavaş nefret eder ve nihayet ifrat ve tefritten orta dereceye gelir.

RIYAZAT, YEMİN NEDİR

Bu sayılan vasıtalarla nefis yine düzelmezse, ona meşakkatli riyazatlar ve ibâdetler yüklemeli, uhdesinden gelinemiyecek yeminler etmeli ve adaklarda bulunmalıdır.

EN BÜYÜK GÜNAH KÖTÜ AHLÂKTIR

Birgivi, en büyük günahın bir hâdisi şerife göre kötü ahlâk olduğunu haber veriyor. Diğer bir hâdiseye göre, güzel ahlâk, su, karı nasıl eritirse, günahı öyle erittiği gibi, kötü ahlâk dahi sirke bânı nasıl ifsad ederse, iyi işleri öyle ifsad eder.

İYİ AHLÂKI OLANLAR NE YAPMALIDIR?

İyi ve güzel ahlâk sahipleri bunları muhafaza edebilmek için daima iyi adamlarla yoldaşlık etmeli ve şerir kimselerin sohbetinden kaçmalıdır. İlmî ve amelî vazifelerini yerine getirmelidir. Hüsnü ahlâk hakkında söylenmiş sözleri ve emirleri daima işitmeli ve dinlemelidir. Resulü ekrem'in mübarek sözlerinden birisi de şudur: «Bir kimse Allah tarafından hüsnü ahlâk ile mutasıl olsa bu ahlâk onu iki dünyanın saadetine irtisat eder.»

KÖTÜ VE YARAMAZ AHLÂK NELERDİR?

Birgivi bunları araştırarak altmış kadarını bulmuş. Fakat bunların en fenası ve mülhiki küfürdür. Bu altmış kötü huyların bazılarını örnek olarak yazacağım:

KALB ÂFETLERİNİN ON İKİNCİSİ KİBİRDİR TEVAZU VE TEZELZÜL

Birgivi merhum, kibiri şöyle tarif ediyor: (Kibir kenduyu gayrın üstünde görmektir. Ücüp kibrin hilâfıdır ki bu kişinin ancak kendi zatına ve ameline itinasından mürekkeptir. Kibir kullardan sadır olursa haramdır, büyük bir rezilettir. Kibirin zıddı kişinin kendisini başkalarından alçak görmesidir. Bu sıfat, mahlûk için büyük bir fazilettir. İnsan kibirini ya filen veya sözle gösterir. Tekebbür, zaruret olmadıkça haramdır. Fakat savaşta bir erin düşmana karşı ululanması câizdir. Mutekebbir bir insana karşı da kibirlenmek câizdir. Ve bu, bir nevi sadakadır. Fukaraya sadaka verirken dahi onlara nişân vermek için bir insanın zenginliğini göstermesi câizdir. Bununla beraber, kibir kasdı yok iken halka ihtisam esbabını göstermek mekruhtur. Başkalarına karşı göstereceği tevazu memduh bir iş ise de bu fazla olursa ona temellük, yani yaltaklanmak derler ki mezmumdur. Ve zaruret olmazsa haramdır. Yalnız bir üstada karşı on-

dan bir şey öğrenmek için insan yaltaklanırsa bu mezmum değildir. Bir âlimin yanına sanat erbabından biri geldiği vakit âlimin ayağa kalkması risk ve mülayemet göstermesi ve bir işi varsa görmesi, evine dâvet ettiği vakit bunu kabul etmesi tevazuttur. Bir günlük yiyeceği varken gidip başkasından bir şey istemek tezellüldür, bu caiz değildir. Dügünlerde yapıldığı gibi, çok şey almak için küçük bir hediyede vermek caiz değildir.

Bir ziyafette davetsiz dahi gitmek tezellül envaindandır. Ümeraya valilere, kadınlara zenginlere onlardan bir şey koparmak maksadile ve zaruret olmadıkça, gelüp gitmek tezellüldür. Büyük adamlarla görüşüldüğü vakit önlerinde eğilmek ve zalimlerin elini eteğini öpmek ve karşılarında ayakta durmak yine tezellüldür. Bir kişinin kendi evinde, odaları süpürmek, yemek pişirmek gibi ev işlerini görmesi, çarşıdan alacağı şeyleri evine taşıması, kalın ve yamalı elbise giymesi tezellül sayılmaz. Koyun otlatmak, bostan sulamak ve divarlık yapmak yapmak için kendi nefisini kiralaması gibi şeyler tezellül olmaz. Zira bunların hepsi tevazudandır. O işlerden kaçınmak mutekebbir ve cebbarların işidir.

KİBİRİN AKSAMI

1 — Küfürlerin en yaramazı

Tanrıya karşı ululanmaktır. Mısır firaunu (Ene Fabbikümül âlâ) diyerek Tanrılık dava etmişti. Nemrut yüksek bir kuleye çıkarak oradan gökte bulunduğunu tahayyül ettiği Tanrıya ok atmıştı.

2 — Resulü ekreme karşı gösterilen kibir de pek fena bir şeydir. Vaktiyle Mekke'de bazı müşrik araplar bunu yapmışlardı. Eğer Allah insanlar için bir dini peygamberliğe memur etmek istemiş olsaydı Muhammedi değil Mekke ahalisinden hesap ve ne-sebi daha yüksek bir adamı seçerdi demişlerdi.

3 — Halka karşı tekebbür. Bu kibir sebebiyle insanlar ekseri ahvalde Allahın emir ve nehiyelerine muhalefet ederler. İblisin Ademe secde eymemesi kibiri sebebiyle idi. Bir hak ve doğru söz işitildiği vakit onu kabul etmemek dahi kibirden ileri gelir. Velhasıl kibriyâ sıfatı Allahın zatına mahsus olduğundan o davaya düşenlerin sonları pek vahimdir. Kibrin manâsı şudur ki hak zahir olduktan gurur ve nahvetten kendisini men edip hakka mutî olmamaktır. Birgivi kibirin fenalığına dair olan hâdiseleri de mufasssalar yazmıştır.

DEVAMI VAR

Cumhuriyet Halk Partisinin Tekûmülü

Avukat ESAT BUDAKOĞLU

29 Mayıs 939 münasebetile Halk
evimizde verilen konferans.

— I —

Sayın dinleyiciler;

Konuşmamızın mevzuu cumhuriyet halk partimizin tarihçesi programı, çalışması ve bugüne kadar meydana getirdiği işler ve inkılâp hareketleri olacaktır.

Bu; partimizin yirmi senelik tarihini içine alan geniş bir mevzudur. Buna memleketin tarihi de diyebiliriz Şüphesiz ki en verimli bir devri teşkil eyliyen bu yirmi senenin tarihini bir konferans mevzuuna sığdırmak mümkün değildir.

Burada sadece parti bakımından bu yirmi senenin tarihini, hepsini bir konferans mevzuuna sığdırmak mümkün olmadığından, en kısa bir şekilde nakletmeğe çalışacağım.

Bu mevzuumuza girmezden evvel umumî ve nazari olarak partinin, ne olduğunu ve filiyatta nasıl bulunduğunu en kısa bir şekilde gözde geçirelim:

Siyasî parti, bir devlet içinde bütün millî işlerin ana hatları ve yürütme nakilleri ve bunları temin eden prensipler üzerinde kanaatleri birleşmiş ferdlerin bir ve beraber düşündüklerini tatbik için yücede getirdikleri teşekküllerdir.

Başka memleketlerde ve bizde siyasî partiler hep böyle

memleketin yüksek menfaatlerini temin etmek için mi teşekkül etmişlerdir? Buna vereceğimiz cevap müsbet olmayacaktır. Çünkü bugün partiler behemehal iktisadî maksatlar üzerine veya muayyen sınıfların menfaatlerini muhafaza etmek için teessüs etmiş ve etmektedirler.

Acaba cumhuriyet halk partisi de böyle bir maksat üzerine mi teessüs etmiştir?

Muayyen bir sınıfın menfaatlerini mi muhafaza eder? Bu suale cevap olmak üzere partimizin kurucusu ve ebedî Şef Atatürkün 1923 de Halk fırkasını tesis etmezden evvel bu maksatla memleket dahilinde yaptığı seyahatte Balıkesir ve İzmitte fırka mevzuu üzerinde söylediği sözleri tekrarlıyacağım.

Atatürk diyor ki: «Halk fırkası dediğimiz zaman bunun içinde bir kısım değil, bütün millet dahildir. İsmi fırka olan halk teşekkülünden maksat millet evladından bir kısmına, ahali sınıflarından bazılarına, diğer evlât ve sınıfların zararına menfaatler temin etmek değildir. Belki bunlardan ayrı ve hariç olmayıp halk namı altında bulunan umum milleti müşterek ve müttehit bir surette, müşterek ve umumi ha-

kiki refaha isâl için faaliyete geçirmektir. Bence milletimiz yekdiğerinden çok farklı menfaatler takip edecek ve bu itibarla yekdiğerile mücadele halinde bu lunagelen muhtelif sınıflara ayrılmış değildir. Binaenaleyh halk fırkası mesaisini bütün sınıfların haklarını terakki ve saadet vasıtalarını temine hasredecektir. » Görülüyorki, Atatürkten dinlediğimiz gibi cumhuriyet halk partisi muayyen bir sınıfın menfaatlerini muhafaza için kurulmuş değildir O bütün bir memleketi içerisine alan bir teşekküldür. Hususiyeti de bundan ileri gelir. Bizde teşekkül etmiş fırkalardan en bariz fırka da bu hususiyettedir. Siyasî parti hayatında bilhassa üzerinde durulmağa layık bir nokta daha vardır. O da Şefin parti hayatındaki mevki ve rolüdür. Şef siyasî fırkanın bütün ana düşüncelerini, iradesini yapış kuvvetini ve şerefini temsil eder. Partimiz bu bakımdan en mesut bir teşekküldür. Çünkü o Şefini 1919 mayısında Anadoluya geçmiş olan büyük Atatürkün dâhi ve kahraman şahsiyetinde bulmuştuk. Atatürk taşıdığı vasıfları itibarile dünya üzerinde mevcut şeflerin en üstünü ve en başında geleni idi.

Bu kısa olan mukaddemeden sonra esas mevzuumuza temas edelim:

Cumhuriyet halk partisi nasıl ve ne zaman kuruldu?

1919 mayısında Samsuna çıkan Mustafa Kemal malûm olan oğünkü vaziyetin dehşet ve vahameti karşısında, memleketin

zararına çalışanlar hariç, bazı mıntakalarda halâs çarelerini düşünen fakat faaliyet sahaları ve hedefleri mahdud ve mevziî kalan muhtelif teşekküllerle karşılaştı. Edirne havalisinde Trakya Paşaili, şarkta vilâyatı şarkiye müdafaai hukuk, Trabzonda muhafazai hukuk, İzmir ve civarında reddi ilhak namında teşekküller vardı. Mustafa Kemal bu dağınık fakat hepsinin gayesi millî olması itibarile bu noktada müttehit olan Anadolu ve Rumeli teşkilâtı milliyesini tevhit ederek bir merkezden temsil ve idare eylemek üzere Sivasta umumî bir heyeti milliyeye toplamağı düşündü ve bu maksatla harekete geçti. 4 eylül 1919 perşembe günü saat ikide Sivas kongresi Mustafa Kemal bir nutku ile açıldı. Kongre yedi gün devam etti 7 eylül tarihindeki içtimasında, daha evvel Mustafa Kemal şahsî otorite ve itibarı sayesinde Erzurumda toplanmış olan vilâyatı şarkiye cemiyetinin kongresinde tesbit edilen esaslara müstenit ve bütün memlekete şamil bir cemiyet teşkil edildi Ve nizamnamesi tanzim olundu. Bu nizamname ile teşekkül eden cemiyete «Anadolu ve Rumeli müdafaai hukuk» cemiyeti namı verildi. İşte cumhuriyet halk partisinin temeli bu kongre ile atılmış oluyordu. 7 eylül 1919 tarihini halk partisinin teessüs tarihi olarak da kabul edebiliriz. Esasen bu kongre cumhuriyet halk partisinin ilk kurultayı olarak kabul edilmiştir. Bu kurultayın şimdiki

heyeti temsiliye ki bunun başın da Atatürk bulunuyordu. - Türk vatanını istiklâl ve hürriyetine eristirmeye kadar kemali muvaffakiyetle çalıştı. Onun faaliyeti ile ilgili 23 nisan 1920 de Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldı. Ve nihayet birbirini takiben birinci, ikinci İnönü muharebeleri, Sakarya muharebesi ve en son 30 Ağustos başkumandan muharebesi de zaferle neticelendi. Ve Türk vatanı düşman istilasından kurtuldu.

Müdafaai Hukuk cemiyetinin esas vazifesi burada bitiyordu. Çünkü cemiyetin o zaman tek gayesi vardı. Düşmanı yurddan atarak milletin hakikî istiklâlini kazanmak. Bu ise husul bulmuştu. Fakat bundan sonra önümüzde geride bıraktığımızdan daha fazla çalışılması icap eden faaliyet sahaları açılmıştı. O güne kadar zarurî olan umumî siyasi cemiyet şeklinin artık devam edemeyeceği görülmüyordu. Kanaatler arasında ciddi ve samimî bir tasnif yapılması lüzumu bir ihtiyaç halinde his ediliyordu. Önümüzde açılan geniş sahada çalışabilmek için kuvvetli, mütecim, ve mütesanid bir siyasi teşkilâta lüzum vardı. Memleketin hakikî emel ve ihtiyaçlarına tamamen uygun bir sulh imkânı hasıl olduktan sonra, mazi zayıf atını az zamanda sürat ve emniyetle telâfi etmek mecburiyeti vardı. İşte bu lüzum ve zaruretlere Müdafaai Hukuk cemiyetinin yeni bir isimle siyasi bir fırka halinde görünmesini icap ettirdi. Gazi Mustafa Kemal böyle bir

fırka teşkilini düşündü. Ve bu düşüncelerini o zaman çıkan Hakimiyeti Milliye ve yeni gün gazetelerinin 7- kanunuevvel 1922 nüshasında bütün memleket münevverlerine mütefekkirlerine ve halkına hitaben bir beyanname ile neşr ve bu hususta mütalaalarını bildirmeğe davet etti. Ve bir müddet sonrada bu maksadla memleket dahilinde seyahata çıktı. Bu mevzu üzerinde bütün memleket halkı ile temas etti. Ve fikirlerini münakaşa kabul ederek izah ve müdafa etti.

Gerek bu seyahatten ve gerek tahriren mütalaalarını bildirenlerden edindiği intibâ üzerine 8 Nisan 1923 de noktai nazarlarını dokuz umde halinde tesbit ederek ikinci büyük millet meclisinin intihabı esnasında neşir ve ilân etti. Bu umdeler bilahare fırkanın teşekkülünde esas olmuştur.

19 Ağustos 1923 de Müdafaai Hukuk cemiyeti halk fırkası namını alarak yeni siyasi bir teşekkül oldu. 9-Eylül 1923 de de dokuz umde esasına dayanan nizamnamesi kabul edildi. Ve tahminen bir sene sonra da 10 Teşrinisani 1924 de kendi eseri olan cumhuriyet ismini de başına alarak, "Cumhuriyet halk fırkası," olmuştur.

Partimizin teşekkül tarihini böylece hülâsa ettikten sonra 19-Mayıs 1919 dan bu güne kadarki inkılâp hareketlerine geçeceğiz:

Büyük münakaşaları davet eden ilk teşkilâtî esasiye kanunu Büyük millet meclisinin 20-Kânun-

nusani 1921 tarihli celsesinde kabul edilmişti. Bu kanuna göre hakimiyet bilâ kaydü şart millete geçiyordu. Halbuki o tarihte İstanbulda oturan ve hakimiye şahsında olduğu zan eden bir padişah ve bir saltanat müessesesi vardı. Bu madde ile kendilerinde mevcudiyetini vehm ettikleri hakimiyet kendilerinden alınmıştı. Fakat şeklen yaşıyordu. Nitekim İtilâf devletlerinin Büyük Millet meclisi hükûmeti ile İstanbul hükûmetini de Lozana daveti üzerine bunun resmen ilgası sırası geldi. 1-Teşrinisani 1922 de lâğv edildi. Buna göre Hilâfet saltanattan ayrılıyor, muayyen salâhiyetle ve muvakkat zaman için ilga ediliyordu. Saltanatın ilgasından sonra hiyaneti herkesce bilinen Vahdetin 17 Teşrinisani-1922 akşamı bir İngiliz harp gemisi ile İstanbuldan kaçtı. Artık İstanbulun idaresi de tamamen Büyük Millet Meclisi hükûmetine geçmişti.

Müzakerelerine başlanmış olan Lozan muahedesi'nin de çok çetin mücadelelerden sonra 24 temmuz 1923 de İsmet İnönü eli ile imzalandığını görüyoruz. Artık bu ahidname ile istiklâlimiz bütün milletlerce tanınmış oluyordu.

Saltanatın ilgasından sonra hükûmet merkezinin neresi olacağı bir mesele haline almıştı. Ve nihayet 13 teşrinisani 1923 tarihli kanunla Ankara hükûmet merkezi olarak kabul ediliyor. Ankaranın hükûmet merkezi ilân edilmesi ondan on yedi gün sonra 29 teşrinievvelde vukubulan Cumhuriyet ilânına doğru

atılmış ilk adımdan başka bir şey değildi. Nitekim 29 teşrinievvel günü sabah ve öğleden sonra olmak üzere Fethi beyin reislüğünde toplanan fırka gurbu Cumhuriyetin ilânını kararlaştırıyor. Ve o gece saat 8.5 de bir kanunla hükûmetin şekli; Cumhuriyet olarak kabul ediliyor. Ve on beş dakika sonrada Gazi Mustafa Kemal ilk reisicumhur olarak ittifakla seçiliyor. Ve bu bütün memlekete ilân ediliyor. Bu suretle üç seneden beri adı söylenmeden fiilen mevcut olan cumhuriyet rejimi kanuniyet kesbetmiş oluyordu.

Bu tarihte İstanbulda bir hilâfet müessesesi ve onun başında da hanedana mensup bir halife bulunuyordu. Cumhuriyetin ilânından sonra bu müessesenin mevkii ne olacaktı. Bu müessese artık göze batır bir hal almıştı. Türkiyede asırlardan beri manası kalmamış olan bu müessese daha yaşayacak mıydı? Elbetteki Cumhuriyet için bir tehlike olabilecek olan bu müessesesinde yıkılması sırası gelmişti. Gazi Mustafa Kemal'in gösterdiği lüzum üzerine 2 mart 1934 de parti gurubunda hilâfetin, şerriye ve evkaf vekâletlerinin lâğvı, tedrisatın tevhiidi ittifakla kabul olunuyor. Ertesi gün de Büyük Millet Meclisinde kanunlaştırılıyor. Bunu 8 nisanı şerriye mahkemelerinin kaldırılması takip ediyor. Bu suretle bu heyûlâ bütün müesseseleri ve zihniyetleri ile birlikte tarihe devrolunmuştu. Sırası gelen her köhne müessese ve geri zihniyet birer bi-

rer yıkılıyor ve yerini asrın icablarına ve millî ihtiyaçlarımıza uygun modern müesseselere bırakıyordu.

24 Ağustos 1925 sabahı Ankaralıları Gazi Mustafa Kemâlî Ankaradan ayrılmış ve inkılâp süprizleriünden birini daha vermeğe hazırlanmıştı. Akşama doğru Kastamonuya vasil olduğu haberi alındı. Gazi Mustafa Kemâlî karşılamaya gelen Kastamonulular onu ilk defa elinde bir panama şapkası olduğu halde otomobilden inerken gördüler. Her kes onun cazibesine kapılmıştı. Başlardaki bütün fesler çıkmıştı.

Ertesi günü belediye meydanına toplanan hakla temas etti. Onlara çok kuvvetli olan mantığı ile sormuştu.

— Bizim kıyafetimiz millîmidir? Hayır cevabını aldı. Bu defa

— Bizim kıyafetimiz medenî ve beynelmileldir? diye sordu. Bunun cevabıda menfî oldu.

Bunun üzerine o günkü kıyafetimizin hiç bir kıyafete benzemediğini izah ettikten sonra medenî ve beynelmilel kıyafet milletimiz için lâayık bir kıyafettir. Onu giyeceğiz «dediler. Bu emir bütün sūratile memleketin her köşesine yayılmıştır. 25 teşrinisani 1925 de şapka kanunu kabul edildiği zaman her kesmedenî olan kıyafetini rktisap etmiş bulunuyordu. 30 teşrinisani 1925 tarihinde türbelerin, tekkelerin kapatılması ve dinî kişvenin her kes tarafından geyilmesi hakkındaki ka-

nunla hilâfet müessesesine bağlı son ankaıda ortadan kaldırılmış oluyordu.

Artık kanunlarımızın dinî tesirlerden sıyrılarak millî ihtiyaçlara ve hukuk ilminin telkinatına göre yeni baştan ıslâhı sırası gelmişti. 17 şubat 1926 da Türk kanunu medenîsinin kabulü ile ıslâh sahasında ilk adım atılmış oluyordu. Bunu sekiz martta borçlar, on üç martta Türk ceza, 28 haziranda ticaret kanunları takip etti. Osmanlı saltanatında en fazla ihmal gören hukuk sahamız bu suretle lâayık olduğu ehemmiyet ve mevkî cumhuriyet devrinde almış oluyordu. Hukuk ilminin en ileri prensipleri kanunlarımızda yer almış ve millî ihtiyaçlara cevap veren bir mü-kemmeliyet kazanmıştı.

Hilâfet, meşihat ve evkaf lâğvedildikten tekke ve zaviyeler kapatıldıktan sonra sonra din ile devlet arasındaki fili irtibat kalkmış bulunuyordu.

Tedrisat, Devlet, sosyal hayat, kanunlar ve şahsî zihniyet baştan başa lâikleşmişti. Fakat teşkilâtî esasiye kanununun ikinci maddesinde hala Türkiye devletinin dinî, ıslâmîdir kayfı yaşıyordu. Filen mevcut olan lâikliği hukukan tanımak lazımdı.

Atatürkün 1927 deki nutuklarındaki işaret üzerine fırka gurubunun 5 nisan 1928 günkü toplantısında bu mesele görüşüldü. Ve teşkilâtî esasiyenin bu maddesinin değiştirilmesine ittî-fakla karar verildi.

Devamı Var

Erzurum yaylasında:

Buharın çılğın sesi..

A. AKINCIBAY

Ne sevinçli günler allahım;

Dünya kurulalıdanberi, bilgi ve yükselişe tapan büyük ulusun başına geçenlerin bakımsızlıkları yüzünden baykuş yuvasına dönen cennet yurdumuz Cumhuriyetin yılmaz eli ile 15 sene içinde çelik ağlarla örüldü; Sakombinalarla doldu; köprülerle dağları delen yer altı yolları ile süslendi....

Bu yalnız; savaşçı ve yapılabacağı ile dünya tarihine devrim ve zaferler yazdıran ulusun yapabileceği bir iştir.

Ne mutlu bu ulustan olanlara....

Ne mutlu bu Ulusa baş olanlara....

İşte bu gün, buharın çılğın sesile inleyen Erzurum yaylasındaki kardeşlerimizin bize kadar taşan derin ve sonsuz sevinçlerinin hatırlattığı, tatlı heyecanlarla dolu o günlere aid hatıralar birer birer canlandı:

Bundan yirmi yıl evvel başındaki nankör insanların feda ettikleri bu kahraman ulus:

Elinden silâhları alındıktan sonra saldırtılan düşmanı; yolsuz şimendüfersiz yurdunda, kağı arabasile, nalsız atlarla, topsuz, tüfeksiz ve yalnız tarihe sığınan asil kanile boğmağa şahlandı. Zaman yurdun uzak köşelerinden ayalandığı evlâtlarını günlerce, haftalarca ve bazan aylarca koşturarak durdu ama-

dan, dinlendirmeden düşmana saldırmıştı...

İşte biz de bu sıralarda Erzurum yaylasında gün batısında çarpışan kardeşlerimizin yanına bir an evvel gitmek için çırpınyorduk. Çok geçmeden emir geldi ve bizde Erzurumun karlı ve tipili bir gününde 18 mart 1338 de yola çıkmıştık.

Hiç kimse yürümeğe başladığımız yolun aylar süreceğini insan kuvvetinin buna dayanıp dayanamayacağını aklına bile getirmek istemiyordu. Yalnız bir isteğimiz vardı: Elimizdeki silâhımızla sırtımızdaki cephanemizle, bir an evvel düşmana ulaşmak...

Varsın ayağımızdaki çarıklar, yırtılsın... Yalnızak yine gidecektik...

Ve yaylanın yağız benizli Memeciklerle, ayaklarımızı dondurarak, karlar üzerinde dinlenerek, çamurlarda yatarak; tam (3) ay (17) gün sonra Bolvadin da cepheye vardığımız zaman; arkamızda bıraktığımız (107) günün ne kadar uzun sürdüğünü düşünmedik bile.

Yalnız düşmanla aramızda kalan (9) kilometrelik mesafeyi aşmak için beklediğimiz saatler bize daha uzun geliyordu!

Yağız benizli Memeciklerin hiç birisinin yüzünde bu (107) günlük yorgunluğun tek bir çizgisi bile yoktu. Tulum çalanlar-

la; bar oynayanlarla; söylenen şarkılarla eğlencelerine devam eden Memeciklerin hali, daha yola çıkmayan bir düşün alayının hazırlığını andırıyordu!..

Şimdi tamam 17 sene sonra bu hatıraları canlandıran listeye bakarak şu tarihleri okurken, yaylanın sevincini yurdun her köşesine yayan buharın çılgın sesi, şefkatli bir anne nianisinden daha tatlı akislerle beynimde çınlıyor.

19 - Mart - 1938 Erzurumdan hareket; 23-Mart Tercandan; 28-Mart Erzincandan; 4-Nisan Refahiye'den; 11-Nisan Zaran; 14-Nisan Sivastan; 19-Nisan Şarkışladan geçerek 24 Nisan Kayseriye varmışız!

Ne uzun yol.... Ne uzun yolculuk....

Bir düşünün... Kişneyen atlarımızla; gıcırdayan kağnılarımızla; homurdanan develerimizle; sürülerimizle; çadırlarımızla, parlıyan süngülerimizle; sanki dünya tarihinin çok iyi tanıdığı (TÜRK AKINLARI) yeniden başlamıştı!

Günlerce süren ve akının yoluna rastlayan her dağ başı, tarihin eski günlerini yaşıyordu..

Aştığımız tepelerde terli ve yorgun alınlarımızı okşayan serin rüzgârların iniltisinde, bizden evvel bu yollardan geçen dede-

lerimizin bizi selâmlayan ruhlarını duyuyorduk....

Biz (107) günlük yolculuğumuza devam edelim:

9.Mayısta Kayseriden yola çıktık... 13 Mayısta Kırşehirden geçtik. 23-Mayısta Sarayönü istasyonuna vardığımız zaman; çelik ağların birbirine kavuşmadan uzanan çift raylarını görünce, yavuklusuna kavuşanların derin hasretleriyle dolu bir istekle eğildik ve çelik rayları doya doya öptük..

İçimizi yakan bir ateş bize şöyle haykırıyordu: Eğer bu çelik rayların bir ucu Erzurum yaylasında olsaydı; yurdun her hangi bir köşesine düşman ayak atamazdı!

Ey sevgili kardeşlerim; sevininiz; arkanızda bıraktığınız acı günlerin izlerini sevinçlerinize siliniz!

Akdeniz kıyılarının coşkun sevgileri; çelik raylarda coşarak en çok (4) gün içinde yaylanızın sıcak kucağına kavuşacaktır...

Bizde sizin kadar sevinsek hakkımızdır:

Çelik raylar üzerinden kayarak gelecek sevgileriniz; Akdeniz kıyılarında dinlenen gönüllerimizin neşe ve sevincini artıracaktır.

Bayramınız kutlu olsun...

Halk ve halkevleri

YAZAN: Avni Güler

Aconunun medeniyeti kuran ve bütün dünyaya medeniyeti yayan Türk kitlesinin bu günkü mütakâmil medeniyeti ile yurdumuzun her köşesinde mütevazî olarak kendini gösteren bilgi yuvası halindeki halkevlerinin büyük ve yüksek faziletlerinden içli bir görüşle bahsedecek kadar kudrette değilim. Bu günkü mütakâmil medeniyete her gün çalışarak hizmet eden Halkevleri ile medenî ırkımızın dünden belki bu gün daha ziyade durmadan, dinlenmeden ilerlediği medeniyet sahasını da tavsif etmeyeceğim.

Yalnız, dün ve bu gün halk ve Halkevlerinden bahsetmek istiyorum.

Biraz geriye bakalım.

Çin tarihinin Hi-ye hanedanından başladığını biliriz ki, tarihten 23-24 asır öncedir. İşte o tarihlerde bile Çinlilerin (Tik) dedikleri ve Asyanın şimdiki susuz sahralarında mevcut iç denizlerin etrafında yüksek medeniyet kuran ecdadımızın yapılan hafriyatlarda kum çölleri altında kalmış medenî eserleri bariz bir şekilde kendini gösteriyor. Tarihten evvelki tarihi tesbit edilmeyen devirlerden kalma binalar mahzenler, anbarlar ve içindeki tahaccür etmiş buğdaylar, topraktan imâl edilmiş çok güzel eserler ve daha bir çok medeniyet sembolleri bütün garbı hayretler içinde bırakmıştır.

Biraz sonraları, iç denizler kuruyupta muhaceret başladığından itibaren Asyanın her tarafına zaman zaman Avrupa ve Afrika ufuklarına taşarak medeniyetlerini de birlikte götüren ulu ecdadım her vardığı yerde medeniyet kurmuş ve medeniyeti ile daima hakim olmuştur ki, ilk yurdu Asyanın ortasında mevcut olan medeniyeti cengâverlikleri ile birlikte her gün ilerledikçe her an bir kat daha tekâmüle doğru gitmiştir.

Avrupaya geçecek Roma medeniyetinin temelini atan Etrüsk Türkleri ile daha sonraları altıncı asra kadar büyük bir devlet halinde yaşayan Uygur Türkleri ilim âleminde dünyaya parmak ısırtacak kadar ilerlemiştir. Hatta o günün medeniyetinin bazı noktalar üzerinde bu gün bir milimetre bile ileriye gidilmiş değildir. Mesela: Uygur devrinin medeniyetini gösteren metinlerden alınan (ilmî nücum) yıldızlar ilmi, bu günün medeniyetinde olduğu gibi kabul edilmiş halen fen âleminde bu ilmin aksine bir nokta tesbit edilememiştir.

Şimdi mevzua gelelim: Dünün halkı, Halkevleri.

Bilhassa Uygur medeniyetinden başlayarak bu güne kadar yalnız isimleri değişik olarak devam etmiştir ki; halk tabir ettiğimiz Türklükten başka şey olmayan kitle «kendimiz» Halkevleri tesmiye ettiğimiz Türklüğe

kucağını açan müesseselerden başka bir şey olmayan yuvalar bizim için kurulan bizim yuvmızdır.

Avrupanın Site ve Komin halinde yaşadığı devirlerinde mütevellî Türkler, İstila ettikleri yerlerde medeniyeti yaymak için yerler tahsis ve oralarda bilginin her yönünden branşlar açarak medeniyetin yayımını temin ederlerdi.

Uygur devletinin her köşesinde şehir, kasabalarda halkın Türklük medeniyetini ilerletecek mahsus yerler kurulmuş; her Türke açık olan bu yerlerde Türk gençliği; zamanın urf ve âdetlerine göre çalışırdı. Ok meydanları, cirit ve talim alanları, idman için açık ve kapalı yerler, ıskırım denilen o günün kılınç ve kalkan oyunları, hülâsa her bakımdan mahsus yerler olmakla beraber ilim âleminin gece gündüz çalışması âlimlerin başkanlığı altında idare edilir ve Türk medeniyetinin yayım sahasının kapısı daima açık tutulurdu.

Aslında zeki, kökünden medeni olan Türk milleti, o zaman da böylece Halkevleri açmış ve halkın her yönden yükselmesini temin etmişti. Halktan âlim, halktan cengâver, biniciler, okcular, güreşçiler daha bir çok bilgilerle techiz eden bu yerlerin hürmetkâr sayesinde yaradılışında azim ve irade ile fazilet ve cesaret mayası her millettten yüksek olan ecdadının tarihlere altın yazılarla naksettirdiği bu büyük karakter tebarüz etmiştir.

Tarihin her devrinde hiç bir vakit durdurulmayan varlığımızın her geçen günü bir parlak yıldız kadar mazide gözleri kamaştırmış ve her yönden ulviyet, göklerde kartallar gibi yükselerek bütün acona baş kaldırıp baktırmıştır.

Bu günün halkı Türk neslinin çalışkan ahfadı ve bu günün mütekâmil medeniyetli bir kitlesi olarak kendisini tanıtmış ve varlığını, Türklüğünü göstermiştir.

Bu günün Halkevleri de, bu medeniyeti daha katbe kat yüceltmek için halka ağışunu açmış ve istikbâl yollarında gerekli bütün bilgileri yaymağa yorulmadan çalışmaga azmetmiştir.

Şunu demek isterim ki, Türk benliğinde ilim ve kuvvet yan yana gitmiş ve gidecektir. «Türk kuvvetlidir» sözünün «Türk medenidir» sözü ile ayrılmış olduğu hiç bir devirde vaki değildir.

İşte halk ile Halkevleri de yekdiğerinden ayrılmayan bir esas Türk kuvvet, Halkevleri medeniyetin sembolüdür.

Dün ve bu gün: Böylece devam eden halk ve Halkevleri aynı çalışmalarına göz kırpmaksızın devam etmekte olduğunu gördükçe ruhumun ezeli mabedi olan milliyet gururumun taşıdığını ve göksüm kabararak coştüğünü hissediyorum. Türk halkı için kurulmuş olan şu mukaddes kaynaklarla ne kadar iftihar edilse azdır.

Saygı dolu sana selâm
Türk erleri, Halkevleri.

Hikâye:

Haciz

YAZAN: Abdurrahman Orhun

O gün erkenden tarlasına gitmişti. Güneş henüz bir adam boyu yükselmeden sallanan sarı başakların büyük bir kısmını yere sermişti. Alnından damlayan ter taneleri kaşlarının arasından süzülüyor, gözlerini yakıyordu. Kuşağının arasından dağınık sigaralarını sardığı kirli bir havlu çıkardı. Yüzünü gözlerini sildi. Güneşi eme eme tunçlaşmış yüzü yakıcı terlerle daha ziyade morarmıştı.

Otuz yaşlarında kadar vardı. Orta boylu, genişçe omuzlu ilk bakışta yüzü insana iyi bir tesir bırakan bir adamdı. Kumral saçlarının uçları ile kirpikleri, kaşları kırpılmış bıyıklarının üstü güneşin kuvvetli ziyaları altında sararmıştı. Avuçları saban, çapa, orak tuta tuta nasırlaşmış mafsallarının altına gelen yerleri koyu sarı bir renk almıştı. Çıplak ayakları topuklarının ağustos ayında balçık çamurlarının çatladıkları gibi yarılmış oldukları görülüyordu. Orağını yanına bıraktı. Bir yığının üstüne yaslandı.

Dokurcunun gölgesinde, havlı çakmağından, uzun bir uğraşmadan sonra, sigarasını yaktı. Dalga dalga oynayan ekine baktı. Tanrıya şükür bu yıl ekinler iyi idi. Dört beş günde orağını bitirebilirse çabucak bir harman yapıp eline biraz para geçecekti. İlk işi borçlarını vermektir. Ge-

çen sene karısının hastalığından ötürü elindekini, avcundakini doktorlara vermiş, vergilerini ve bazı borçlarını ödeyememişti. Karısı ölmüştü. İki çocuğu vardı ki birisi hasta idi. Dört yaşlarında olan bu küçük hasta bütün gün karanlık ve içinde küf, koku, rutubetli, toprak zeminli kulübede yatıyordu. Ona, yedi yaşlarında oğlu Cafer bakıyordu. İlk işlerinden en önemlisi bu hasta çocuğu doktora götürmek olacaktı. Bunun için ekinini biçmek işinde çok acele ediyordu. Bir duvar gibi karşısına dikilen ekinine daldı.

Ali

Dündü, elli adım kadar ötede korucu kendisini çağırıyordu.

— Ne var?

— Çabuk seni muhtar istiyor.

— Ne yapacak?

— Bilmem işte, bana çabuk getir dedi.

Orağını aldı, ekmek çıkısını kuşağının arasına soktu. Gittiler köy odasında muhtarla yabancı biri oturuyordu. Girince muhtar fena fena baktı.

Muhtarla araları iyi değildi. Daha iki ay önce muhtar birisini döğmüş ağzından, burnundan kan gelmişti. Mahkemede bütün şahitler inkâr ettiği halde Hacı Süleymanın Hasanla o, olduğu gibi anlatmışlardı. O günlerden beri muhtar kendisine düşman

olmuştu.

— Ali dün kâhya sana imeceye gideceğini söylemedi mi? Neye gitmedin?

— Bana böyle bir şey söylemedi kimse.

Muhtar hilekâr gözlerinde alaylı bir gülüşle:

— Ya... Bana bak Ali; bir daha sözümü dinleme de göreyim seni Hele bir daha böyle haltet dedi.

Yüzü karıştı, gözleri şimşeklendi. Ona daha kimse böyle söylememişti. Arkadaşlarıyla olan şakalarında bile kendisine dokunacak bir şey söylendi mi hemen kavga çıkar, hiç lâf çekmezdi. Bu yüzden pek az kişi ile konuşurdu. Şimdi bu şeytan suratlı herifi atılıp boğmak istedi. Fakat gözlerinin önünde kulübede hasta yatan küçük Bekir ve gelecek sene okula gitmek için şimdiden defter, kalem istiyen Cafer geldi Ölen karısının bu canlı yadigarları yaşamak için ona muhtaçdılar.

Çıktı, korucunun verdiği kazmayı aldı, park yapılacak arsaya gitti. Bu altıncı defadır ki imeceye çıkıyordu. Köyün işini yapmak vazifesi idi. Fakat muhtarın akrabaları, kumar arkadaşları hiç bir gün çalışmaya gelmiyorlardı. Onu en çok üzen bir şey de orağın geri kalması idi.

Ertesi gün tarlasında çalışırken öğle üzeri atlı bir Jandarma geldi. Köyün yanbaşındaki ormanda yangın çıkmıştı. Çabuk oraya koşmasını söyledi. Jandarma atını sürdü, uzaklaştı. Gitmek istedi. Fakat olmaz dedi.

İç i paralanarak orağını bir ekin dokurcuğuna soktu. Yola koyuldu. Köyün altından geçerken muhtarın serhoş ve edepsiz kardeşinin çeşme başında su alan kadınlara sataştığını gördü. Biraz ötede kahvede muhtarın kayını, ve kumar arkadaşlarından iki peykelerde yatıyorlardı. Düşündü. Bunlar niçin gitmiyor. İşleri, güçleri olmadığı halde kahvede pinekliyorlar da o işini bırakıp gidiyor. İçinden bir ses "gitme," diyordu. Fakat yine gönül razı gelmedi. Köyün kazancı Balkandandı. Yanarsa bütün köy zarar görecekti. Gitti. Ancak akşam ezanında dönebildi. Ertesi gün tarlasında çalıştı. Daha epeyce iş vardı. Akşam dönerken «dört günde biter» diye söyleniyordu.

— Ali... Tam bende seni aramağa geliyordum.

Bu söyleyen kâhya idi. İlâve etti...

— Nereye?

— Tarlaya.

— Vazgeç. Bu gün sürekle avı var.

— Ne olursa olsun Benim işim var. Arkadan muhtar işte Ali budur diye yüksek sesle giyimli birisine onu gösteriyordu.

Muhtar-Ali: Bak ziraat memuru iyi bir avcu arıyorlar, ben de seni söyledim dedi. Ali yavaş bir sesle «işim var» diyecek oldu. Muhtar:

Ammada yapdın ha... Mahkemelerde şahitliğe giderken işim var demessin. Senin gibi avcu dururken başka kimi gönderirim dedi ve:

Ver Aliye bir tüfek. Diye kâhyaya soyledi. O günde ekin biçilemedi.

Akşam köy odasının önünden geçerken ertesi sabah kazaya gideceğini söylediler. Sebebini sorduğu vakit: (Dün... Köyden bir inek çalınmış, küçük bir çoban çalan adamı görmüş. Yüz başı haber göndermiş, o tarif edilen adama benziyenler kazaya gidecekler dediler. Dün bütün gün tarlasında çalıştığını şahitleride olduğunu söyledi. Muhtar: Dinlemem gideceksin dedi.

Ertesi gün çocukları komşusuna emanet etti jandarma kumandanına yolladığı bir Kağatta Aliden şüphelendiği yazmıştı.

Ancak altı gün sonra döndüler. İçinde her şey kırılmış, yıkılmıştı. Artık çalışma zevki de sönmüştü. Tarlasını, evini olduğu gibi bırakıp buradan kaçmak istedi. Fakat artık büsbütün takatını kaybeden Bekirin hayali karşısına dikildi. Orağını aldı işine gitti Öğleye yakın yine bir korucu geldi.

— Tahsildar çağırıyor, dedi. Hiç bir şey söylemeden itaat etti. Yürüdüler yürüdüler. Evinin önünde tahsildar, muhtar ve azalar bekliyorlardı. Haciz için gelmişlerdi. Utandı. Tahsildardan bir ay önce, bir ay mühlet istemişti. İşte vakit geçiyordu bile. Muhtar tahsildara:

— Onu böyle görüp aldanma Domuzluğundan yapar, diyordu. Dik dik hareketsiz gözlerle muhtarı süzdü, içeri girdiler. Köşede bir ot minderinin üzerinde balmumundan yapılmış, hareketsiz bir

bebek gibi Bekir yatıyordu. Cafer onun ayak ucuna oturmuş, komşunun verdiği yünün çöplerini ayıklıyordu. Odaya göz gezdirdiler, bir ceviz sandık bakışlarını çekti. Sandığın başına geldiler, açtılar. Bu sandık karısının yadigarı idi. Öldüğü gece soluk bir nefes halinde kulağına şunları fısıldamıştı.

— Bu sandığı ve içindekileri sakla.

Küçükken oldukça iyi bir aile terbiyesi ve dini terbiye almış olan Ali, bu sözü bir peygamber sözü gibi tuttu. Ömrünün sonuna kadar o mukaddes yadigarı saklayacaktı. Bir çok kereler aç kaldıkları halde onlara dokunmamıştı. Sandıktan en tariler, bohçalar, yemeniler, çevreler sırmalı kuşaklar çıktı bunlar yayıldıkça o bir rüya aleminde yaşıyor gibi dalıyor, mukadderatına yabancı ellerin dokunduğunu duyarak içi kanıyordu. Bütün mevcudiyeti isyan ediyordu. Ağzını açmadan manî olmak istedi bir kenara ittiler. Artık hiç bir şey göremiyor, düşünemiyordu o mukaddes ölünün vasiyetini tutmadan yaymak neye yarardı. Onun nice mahsun yüzü ile karşısına dikilip «ne duruyorsun» dediğini görür gibi oldu, bu sırada karısının gömleği çıkmıştı. Muhtar gevrek bir kahkaha ile:

— Hüsmen... Onu şu yana koy. Onu çengi Fatmaya alacağım dedi. Çengi Fatma bütün bu civarda tanınmış bir kahbe idi.

Daha sağlığında iken bile bir melek olan, öldükten sonra da

muhakkak cennetin temiz hayatına kavuşan o mukaddes ölünün giydiği esbap bir kahpenin sırtınamı geçirilecek? Yay gibi fırladı, sağ eliyle muhtarı iterken, sol eliyle korucuyu kaktı. Üstüne çullandılar. Bıçağını çekti vurdu vurdu.

**

Üç gün sonra vilâyet gazetesini şunları yazıyordu:..... Kazasının Köyünden Abbas oğlu Ali adında biri evine hacze giden heyete karşı gelerek bıça-

ğını çekmiş bir korucuyu öldürmüş, muhtarı da ağır yaralamıştır. Cani yakalanmıştır.

**

Muhtar hastahaneden dönmüş köyü dolaşıyordu. Alinin evinin önünden geçerken Bekirin öldüğünü, Caferin komşu köye çırak gittiğini söylediler. Gözlerinde vahşi bir bakışla:

— Muhtar aleyhinde şehadetin ne olduğunu görsünler bu bitti şimdi sıra sıra Hacı Süleymanın Hasan da dedi.

Pınarın Sesi

Pınarın sesi dinmiş Ayşeciği arıyor
Annesi ince uzun saçlarını tarıyor
Anne tara başımı saçlarım güzel olsun
Biraz gülmelisin ki kalbime neş'e dolsun

Baksana benzim soldu kalbim gizli ağlıyor
Pınarın sesi dindi keder beni dağlıyor
Ah pınar nazlı pınar suların neye dindi
Senin gizli matemin benim kalbime sindi

Bak güneş ressam gibi fasılasız buluyor
Anne bizim köpekler bu gün neden uluyor
Bak anne bu dağlara bir siyah duman indi
Onun için pınarın o coşkun sesi dindi

Anladım ben anladım pınarımın derdi çok
Zannederim bu köyde bizim gibi dertli yok
Haykırayım derdimi sizde duyun ey dağlar
Bilin ki Ayşeciğin her gün içi kan ağlar

KEVSER SELÇUK

Yürüyüş Kolu

Omuzda silahlar, başda bin hayâl,
Bakışlar gazaplı, kalpte yok melâl,
Adımlar bağıırır: Yaşa İSTİKLÂL!
Eğilir selamlar karşıdan cibâl
Koynunda yıldızı ak yüzlü Hilâl
Öper nazarları güler istikbâl

Bir pınar başında verilir mola
Öz erler serilir sağa ve sola
Hatifden bir ses der: Müjdeler ola
Yurdun yiğitleri düşünce yola
Koynunda yıldızı ak yüzlü hilâl
Öper nazarları, güler istikbâl

Eminem, Eminem diyen gür bir ses
Yükselir sıradan, canlanır her kes,
Adımlar sertleşir, ferahlar nefes,
Titrer dudaklarda başka bir heves,
Koynunda yıldızı ak yüzlü hilâl
Öper nazarları, güler istikbâl.

Bir kızılık kaplar bütün yüzleri,
Tozdan beyazlaşır başın her yeri,
Her taraftan akar yorgunluk teri,
Fakat gözde parlar zafer seheri,
Koynunda yıldızı ak yüzlü hilâl
Öper nazarları, güler istikbâl.

Bayırlar çıkılır soluk almadan,
Aşılır dereler, geçilir orman
Ufukda yayılır geniş bir duman,
Akşamdır artık bak şimdi yaklaşan
Koynunda yıldızı ak yüzlü hilâl
Öper nazarları, güler istikbâl.

Çatılır silâhlılar, kurulur çadır,
Ses susar kırlarda yatma vaktidir,
Görülür ayakta tek bir bahadır,
Kucak, kucak gökler nurlar yağdırır,
Koynunda yıldızı ak yüzlü hilâl
Öper nazarları, güler istikbâl.

Balya Kocamağra: 1/8/939

Bedia Falay

Hâtıralardan parçalar

Mezar:

Aşkta mezardan behsetmek..
Bu nedir, deme.

O; herşeydir; yeni bir hayatın
fecri.. Biraz esrarlı, biraz güzel,
biraz korkulu bir hayat..

O; herşeydir; bütün tabiatın
kederinden bir parça, neşesinden
bir yudum taşır..

Mezrım, çiçeksiz olacaksa üz-
ülmem.. Gözlerimden varlığıma
akan zehirli tebessümünün çiçek-
leri bana sonsuzluğa kadar yeter.

Yeter ki, yolun birgün tahta-
ları çöken âşiyana düşsün, o
vakit, ince parmaklarını toprağ-
ıma sür, ruhumun ateşten dudak-
ları, penbe parmak uçlarının ütü-
veycinden öpsün...

Masal...

Vakit geç olmuş; vücut yı-
ranmış.. Geçilecek yol: çok dar;
sen uzaksın. Dindir bu hasreti
artık.

Beş yıl..

Kordon boyu akşamları..

Sarıgn rüya; mavi deniz, mavi
gök ve dalgalar.. Süzgârla uçu-
şan ve batan günle kıvılcımlanan
saçlar..

ilk sevgiyi açıklayan mektup..
Günlerce süren ümitli, heyecanlı
ve biraz korkulu intizar... Gün-
lerden yıllara geçiş ve yılların,
yıllarca uzak hasreti..

Her gün daha çok uzaklaşış
ve her gün daha çok seviş.. Se-
vdiğine inanış:

bende ne müthiş sabır varmış...

Ve bu masal, içten kaynayan
bir yara gibi öylece kapanmış....

Fethi AKTUĞ

Hocalarıma

Benim güzel hocalarım
Dağlar kadar yucalarım

Dersimi ne kadar bilsem
Karşınızda bocalarım

Hesap hocam güler yüzlü
Derse girer nazlı, nazlı

Fransızca ince yüzlü
Doğru sözlü doğru özlü

Resimecimiz orta yaşlı
Kara kaşlı ağır başlı

Tarihçemiz orta boylu
Yumşak huylu yüksek soylu

Tabiyeci çatar kaşı
Daima önünde başı

Dersi biraz bilmedimmi
Güzel gözleri olur şaşı

Yazı hocam pek sert bakar
Bilemezsem hemen çakar

Kaşlarını bir çatarsa
Gözlerimden yaşlar akar
İlhan Alan

GÜLÜYOR

Kalplerden kalblere erişen yavru,
Seneden seneye değişen yavru,
Aydın büyüklerle sevişen yavru,

Gülüyor, gülüyor tatlı anlarda
Saadet, meserret adlı anlarda..

Günebakan gibi baktığım yavru,
Sözümle özünü yaktığım yavru,
Ruhunun nehrinde aktığım yavru

Gülüyor gülüyor tatlı anlarda
Saadet meserret atlı anlarda.

A. Altıok

Evimizin Neşrettiği KİTAPLAR

- 1) — Halkevimizin sekiz aylık çalışması
- 2) — Köy kitabı
- 3) — Çz Tükçe adlar.
- 4) — Çepniler,
- 5) — Halk inanmaları,
- 6) — Özel görenek ve inanmalar,
- 7) — Atalar Sözü
- 8) — Bağcılık,
- 9) — Verem,
- 10) — Yusuf Fakih,
- 11) — Yurdum için,
- 12) — Balıkesir Coğrafyası,
- 13) — Konferanslar
- 14) — 17,18 inci asırlarda Balıkesir şehir hayatı,
- 16) — Köylü Ormandan nasıl faydalanır,
- 17) — 19 Mayıs,
- 18 — Yağcılar ve Savaş-tepe mânileri.
- 19 — Öz Ses ve Zevk kaynaklarımız.
- 20) — Balıkesir ve civarında Yürük ve Türkmenler
- 22) — Türkiyede Su ve Ağaç meselesi
- 23) — Uygurlar ve Uygur Medeniyeti

ÇIKMAKTA OLANLAR

- 15) — Vesikalar
- 21 — Halkıyat

Sayısı 15 kuruştur

Türkdili Matbaası— Balıkesir